

№7- тәжірибелік сабақ: Неоклассикалық реализм шеңберіндегі зерттеулер.

Жұмыстың мақсаты мен міндеті: халықаралық қатынастар мен әлемдік саясат теориясындағы жаңа ғылыми бағытты-неоклассикалық реализмді қарастыру. Ол халықаралық жүйе мен мемлекеттің ішкі динамикасының өзара іс-қимылын зерттеуге бағытталған.

Техникалық және инструментальдық құралдары: интерактивті тақта, проектор сызба – кестелер.

Тәжірибелік сабақ оқыту нәтижелері: неоклассикалық реализмдегі болашақ жұмыстар күш пен тепе-теңдік мінез-құлқындағы ауытқулар туралы ережелерді, сыртқы саясаттың түсіндірмелерін, АҚШ сияқты белгілі бір жетекші мемлекеттің үлкен стратегиясын немесе әскери доктринасын және т. б. зерттей алатыны туралы біле алады.

Оқытудың әдістері мен түрлері: баяндау, сұрақ–жауап, түсіндіру, кіріспе дәріс, пікір-талас

Неоклассикалық реализм ұлтшылдық пен идеология сияқты ішкі айнаымалыларға да назар аударады. Идеология және мемлекет қолдайтын ұлтшылдық мемлекет күшінің детерминанттары болып табылады. Ұлтшылдық қауіпсіздік мақсатында көшбасшылардың ресурстарын жұмылдыруға және алуға ықпал ететін жеке тұлғалардың мемлекетпен сәйкестендіруге деген әлеуметтік бірлігі мен бейімділігін арттыруға тырысады. Идеология көшбасшылардың ресурстарды алу және жұмылдыру әрекеттерінің тиімділігін арттыруы немесе төмендетуі мүмкін, бұл оның мазмұнына байланысты. Неоклассикалық реализмдегі сыртқы саясатты түсіндіру белгілі бір дәрежеде шектеулі. Ішкі саяси акторлардың қалауының түсіндірмесі ғана сыртқы саясаттың толыққанды теориясын құрмайды. Бұл саясатты әзірлеу процесіне маңызды қосымша ғана. Мемлекеттік көшбасшылар халықаралық қауіп-қатерлерге оңтайлы жауап беруді және акторлар деңгейінде тұрақты келіссөздер болмаған жағдайда таңдайды. Бенджамин Фордхэм сыртқы саясатты сипаттаудағы неоклассикалық реализмнің шегі туралы айта отырып, актор деңгейіндегі келіссөздердің функциясы мемлекеттің сыртқы саяси бағытының жүйелік қысымға дұрыс жауап беруден ауытқуын түсіндіру екенін атап көрсетеді. Егер халықаралық шектеулер мен дұрыс жауаптар түсінікті болса, онда мемлекетті бақылайтындар әрдайым халықаралық сын-қатерлерге дұрыс жауап береді, ал оған қарсылық білдіретіндер тек мемлекет мүдделеріне зиян тигізуі мүмкін. Осылайша, Фордхэм моделі мемлекетті бақылайтын коалицияның мүдделерін қолдаудан басқа халықаралық ортаға оңтайлы жауап жоқ екенін білдіреді. Осы модельдің келесі кемшіліктерін атап өтейік: халықаралық орта мен саясатты жүзеге асыру құралдары туралы нақты және нақты ақпарат екіталай; мемлекет ешқашан қоғамнан оның ықпалын сезінбейтіндей автономды болмайды.

Жоғарыда келтірілген мәселелерді зерттеудің бірнеше бағыттарын бөліп көрсетуге болады, олар неоклассикалық реализмнің қазіргі даму логикасынан туындайды, осы тәсілдің перспективалы жақтаушылары ретінде бағаланады және әлемдік саясат пен халықаралық қатынастар теориясының одан әрі дамуына үлес қоса алады. Қалай болғанда да, бірақ іс жүзінде неоклассикалық реализмнің барлық теоретиктері халықаралық қатынастар анархиялық халықаралық ортада бар екендігімен келіседі. Уолцтың халықаралық қатынастар моделі және оның мемлекеттердің мінез-құлқына әсері жеткілікті түрде дұрыс, дегенмен олар нақтылауды қажет етеді. Халықаралық қатынастардың мемлекетішілік деңгейінің мемлекеттердің мінез-құлқына әсері, әртүрлі типтегі субсистемалық деңгейдің айнымалыларына байланысты мемлекеттердің мінез-құлқындағы қателіктердің болуы танылады. Мемлекет, неоклассиктердің көзқарасы бойынша, халықаралық қатынастардың субъектісі ретінде қоғамнан алшақтайды және сыртқы саяси қызметті жүзеге асыра алатын өз ресурстарына ие емес, сондықтан ол өзінің жұмылдыру қабілетіне байланысты бұл ресурстарды қоғамнан алшақтатады.

Неоклассикалық реализм шеңберіндегі одан әрі зерттеулер оның даму логикасына және оның алдында тұрған проблемаларға сүйене отырып, әртүрлі ішкі саяси контексттер мен халықаралық жүйедегі позициялар жағдайында мемлекеттердің маңызды сыртқы саяси шешімдерінің неғұрлым қанағаттанарлық түсіндірмелерін қамтамасыз етудегі әртүрлі модельдердің салыстырмалы күшін бағалауға; сыртқы саясатқа халықаралық және ішкі ықпалды бөлу мүмкіндігін тексеруге және тестілеуге бағытталуы мүмкін, сыртқы саясатты қалыптастырудағы халықаралық және мемлекеттік деңгейлердің айнымалыларының арақатынасын зерттеу.

Мемлекеттің ішкі ортасын зерттеуде заң шығарушылар мен Үкіметтің, бизнес-элитаның, ішкі аудиторияның, стратегиялық мәдениеттің немесе көшбасшылық стилінің бәсекелестігі нақты сыртқы саяси іс-әрекеттің әрбір нақты жағдайында болжау үшін қалай жүретінін талдау маңызды. Болашақ зерттеулер сонымен қатар халықаралық ортаның біркелкі, екінші эшелон мемлекеттерінің көшбасшы мемлекетке әсері мен бейімделуін талдай алады, мысалы, Қытайдың белсенді сыртқы саяси кеңеюі, аймақтық гегемонияны жаулап алу ықтималдығы. Неоклассикалық реализмдегі болашақ жұмыстар күш пен тепе-теңдік мінез-құлқындағы ауытқулар туралы ережелерді, сыртқы саясаттың түсіндірмелерін, АҚШ сияқты белгілі бір жетекші мемлекеттің үлкен стратегиясын немесе әскери доктринасын және т. б. зерттей алады.

Деңгейлік тапсырмалар:

1—деңгейлік сұрақ. Неоклассикалық реализм қашан пайда болды?

1–деңгейлік сұрақ. Неоклассикалық реализмнің неореализмнен айырмашылығы?

2–деңгейлік сұрақ. Алғаш рет "неоклассикалық реализм" терминін кім қолданды?

2–деңгейлік сұрақ. Неоклассикалық реализм айнымалылардың үш деңгейін атаңыз?

3–деңгейлік сұрақ. Неоклассикалық реализм либерализмнен немесе марксизмнен айырмашылығы.

ОБӨЖ тапсырмалары: Неоклассикалық реализм шетелдік халықаралық-саяси зерттеулердің жетекші бағыттарының бірі ретінде.

БӨЖ тапсырмалары: Неоклассикалық мектеп әртүрлі халықаралық қатынастар мектептеріне әсері.

Негізгі әдебиеттер:

1. Л.М.Иватова, Ә.С.Қайдарова, Ә.Т.Мухитденова. Халықаралық қатынастар теориясы, оқу құралы, 2019
2. Л. К.Торбьорн, Қазақ тіліне ауд.Н.Сайбекова, Ж.Бурибаева. Халықаралық қатынастар теориясының тарихы. Монография. Алматы: Дәуір, 2017.
3. Д.М.Мажиденова, К. Г.Шерьязданова. Теория международных отношений. Оқу құралы, 2019.
4. И.А.Черных. Теория международных отношений. Учебное пособие. Алматы, 2019.
5. А.Г.Дугин. Геополитика и Международные Отношения. Т. 1, Монография, М.: Евразийское Движение, 2012.
6. M.Criffiths. Uluslararası ilişkilerde temel düşüncüler ve teoriler. Ankara, 2011.
7. T.İskit. Diplomasi: Tarih, teorisi, kurumları ve uygulaması. Ankara, 2012.

Қосымша әдебиеттер:

1. Антюхина-Московченко В.И., Злобин А.А., Хрусталеv М.А. Основы теории международных отношений.-М.,2014
2. Введение в теорию международных отношений./Под ред. А.С.Манькина.-М.,2014
3. Загорский А.В., Лебедева М.М. Теория и методология анализа международных переговоров.-М.,2014
4. Назарчук А.В. Этика глобализирующегося мира. - М., 2014.
5. Цыганков П.А. Международные отношения. М., 2014.
6. Rosenau J. Turbulence in the World Politics. L., 2014.